

Vårt Europa – vårt gemensamma ansvar

Tal av statsminister Stefan Löfven vid Uppsala universitet, 26 oktober 2017.

Det talade ordet gäller.

Studenter,
ärade åhörare,

Idag ska jag tala om Europas framtid, och vad kan vara mer lämpligt än att höja blicken vid Nordens äldsta universitet. Ända sedan 1400-talet har Uppsala universitet haft ansiktet vänt mot omvärlden. Ni är ett framstående lärosäte i Europa, och ett av världens 100 bästa universitet enligt de viktigaste rankinglistorna. Det gör mig stolt.

Platsen är EU:s plenisal i gränsstaden Strasbourg. Tidpunkten är nu i somras. Helmut Kohls kista är draperad i den Europeiska unionens flagga. På främsta raden sitter Bill Clinton som reser sig, passerar kistan och går fram till talarstolen. Han låter lite hes, och börjar med att vända sig till Europas ledare. Framför mig, sida vid sida, sitter förbundskansler Merkel och president Macron. Clinton ber oss alla att fundera över något som han har kommit på i stunden; en reflektion som inte finns med i hans förberedda anförande. Varför har så många politiska ledare kommit för att säga farväl?

Jo, säger Bill Clinton, för att Helmut Kohl gav oss möjlighet att vara delaktiga i något som är större än vi själva. Större än våra mandatperioder, större än våra flyktiga karriärer. Och så pekar Bill Clinton på den tidigare tyske förbundskanslerns kista och säger: "Förr eller senare kommer vi alla att ligga där. Och den enda gåva som vi kan efterlämna, är en bättre framtid för våra barn."

Samarbetet som är större än vi, som kan garantera våra barn ett liv i fred och frihet, som ger oss möjligheter vi ofta tar för givna, det är den Europeiska unionen. Helmut Kohl var med om att ena Öst- och Västtyskland. Han var med när grunden lades för den framgångsrika och fredliga tid som vi har haft sedan det kalla krigets slut. Kohl sa att Tyskland är hans hemland, men Europa är vår gemensamma framtid.

Idag vill jag tala om framtiden för vår Europeiska union.

Europa är den näst minsta av alla världsdelar. Det är långt ifrån den folkrikaste. Men på många andra sätt är vi rika. Vi har en europeisk kultur, med världsberömda tonsättare och musiker, författare och konstnärer. Vi har en hög levnadsstandard. Vi är världens näst största marknad.

Men nu är tiderna i snabb förändring. Världskartan ritas om. År 2050 spås Kinas ekonomi vara dubbelt så stor som EU:s. Men vi behöver inte blicka så långt för att få exempel på globala utmaningar. De finns här och nu.

USA lämnar klimatavtalet. Ryssland bryter mot den europeiska säkerhetsordningen. Nordkorea sänder de mest oroväckande signaler. Antalet människor på flykt i världen är det högsta sedan andra världskriget.

Samtidigt tampas vi med inre svårigheter. Inom vissa EU-länder går utvecklingen stick i stäv med våra grundläggande värderingar. Vi har medlemsstater som vägrar att ta sin del av vårt gemensamma ansvar i migrationspolitiken. Sviterna efter finanskrisen är ännu kännbara. De senaste åren har vi sett en växande misstro mot politikens förmåga att lösa de här svårigheterna. I kölvattnet brottas vi med populism och främlingsfientlighet. Samtidigt har ett medlemsland valt att lämna unionen.

Slutsatsen kan bara bli följande: Vi som har politiskt ansvar för Europa måste ta oss i kragen och leverera bättre svar på dagens utmaningar.

Hur gör vi då det? Ett första steg är att påminna om varför EU bildades. Romfördraget, som skrevs under i mars 1957, stakade ut vägen. Ekonomiska och sociala framsteg skulle säkerställas. Medborgarnas levnads- och arbetsvillkor skulle förbättras. De ekonomiska och sociala skillnaderna mellan olika regioner skulle minska, och principerna i FN-stadgan skulle följas.

Från begynnelsen har EU haft människans välmående som mål, en gemensam marknad som medel, och resten av världen som partner. Så nu behövs inte stora nya projekt. Att ändra i EU:s fördrag löser inte några problem. I stället ska vi fokusera på de viktiga grundfrågorna där EU ger oss ett mervärde. Då är vi starka.

Så låt mig adressera de viktigaste av dessa grundfrågor: jobb och ekonomi, en rättvis arbetsmarknad, miljö- och klimat, fred och säkerhet, migration och våra gemensamma värderingar.

Det som verkligen har förvandlat vår europeiska kontinent, är skapandet av den gemensamma marknaden. EU är vår hemmamarknad. Närmare 80 procent av alla utländska direktinvesteringar i Sverige kommer från EU. 71 procent av vår export går till EU:s inre marknad. Siffrorna talar sitt tydliga språk.

Sverige ska vara en drivande kraft för att fortsätta riva handelshinder och dra nytta av den fria rörligheten för varor och tjänster. Vi ska driva på så att EU blir bäst i världen på digitalisering. Det är nödvändigt för att främja innovationen – ett område där Sverige redan är världsledande.

Vi ska driva på för att stärka jämställdheten och öka antalet kvinnor i arbete. En färsk rapport säger att vi på sikt skulle kunna öka EU:s BNP per capita med uppemot 9 procent. Ökad jämställdhet skulle alltså innebära att EU:s ekonomi växer med ytterligare ett helt Tyskland.

Vi ska driva på för att knäcka den arbetslöshet som börjar sjunka men som ännu är alldeles för hög – inte minst bland Europas ungdomar. En hel generation måste få hopp och framtidstro igen.

Vi ska driva på så att EU får fler frihandelsavtal. De med Kanada och Sydkorea var mycket viktiga. Avtalet med Japan är nästan klart, och förhoppningsvis står ett antal länder i Latinamerika på tur. Jag ser gärna att vi återupptar samtal med USA om det avtal som vi har kommit ganska långt med. Och varför skulle inte EU kunna inleda förhandlingar med Kina om ett heltäckande handelsavtal så småningom?

Nu ljusnar det ekonomiska läget i Europa, och det är dags att lyfta blicken. Vårt mål är detta: EU ska vara den mest dynamiska marknaden, där vi konkurrerar med den skarpaste kompetensen, de bästa produkterna, de smartaste uppfinningarna, och den grönaste

teknologin.

Sverige står utanför euron. Det har svenska folket självt bestämt, och ingen annan råder över den frågan. Ett väl fungerande eurosamarbete med tillväxt och stabilitet är bra för Sverige. Hur länderna i eurozonen utvecklar sitt samarbete har betydelse för hela unionen. Därför måste sammanhållningen bland alla EU:s medlemsstater värnas, och Sverige ska ha inflytande över beslut som påverkar oss.

Regeringen kommer noggrant pröva frågan om att gå med i EU:s bankunion, som nu börjar ta form. Senast i november 2019 ska en utredning ha gjorts om vad som kan vara bra respektive dåligt med ett sådant svenskt medlemskap. För mig är det naturligt att hela tiden utvärdera hur vi maximerar Sveriges inflytande i EU.

Den inre marknaden och den fria rörligheten har varit en motor för tillväxt och utveckling i Europa. Men det måste kompletteras med att vi stärker medborgarnas rättigheter. Vi kan inte ha ett Europa som bara är till för marknaden. Europa ska vara till för medborgarna.

Lika lön för lika arbete ska gälla för alla – i Sverige såväl som i EU. Du ska kunna leva på din lön. Och du ska arbeta, inte slita ut dig, inte riskera din hälsa på jobbet. Därför har min regering kämpat för att lyfta de här frågorna på EU:s dagordning från dag ett. Det handlar inte om att EU ska bestämma mer, eller om att alla ska göra på samma sätt. Vi skulle aldrig, som en del försöker påstå, byta ut vår svenska modell mot något annat. Istället ska vi dra på våra gemensamma kunskaper och erfarenheter.

Och nu, äntligen, börjar framgångarna komma – på flera fronter. I måndags kunde EU:s tre lagstiftande institutioner – kommissionen, rådet och Europaparlamentet – ställa sig bakom Pelaren för sociala rättigheter.

Pelaren består av tjugo principer som sätter medborgarnas intressen främst och som regelbundet bör följas upp. Det är genom ett strukturerat samarbete som vi kan lyfta varandra och gemensamt stärka medborgarnas rättigheter i Europa.

Tidigare i veckan fick vi ytterligare en välkommen nyhet. EU:s ministerråd har enats om nya regler för vad som kallas utstationerad arbetskraft. Frågan handlar om att det inte ska gå att dumpa löner och arbetsvillkor om du jobbar i ett annat EU-land tillfälligt. De nya reglerna ska nu slutförhandlas med Europaparlamentet, och de innebär att lika lön för lika arbete ska gälla oavsett om du jobbar i ditt hemland, eller tillfälligt i ett annat land. Efter många år med osund konkurrens är vi nästan i hamn med den här frågan.

Så nu ser vi stora framgångar för Sverige, och för EU:s löntagare. Men mycket återstår. Därför har jag, tillsammans med EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker, bjudit in EU:s ledare, arbetsmarknadens parter och andra aktörer till Göteborg. Om tre veckor inleds vårt toppmöte om rättvisa jobb och tillväxt.

Det blir första gången som nyckelaktörerna samlas för att tillsammans ge sin syn på vägen framåt. Då ska vi staka ut vägen mot fler jobb och bättre arbetsvillkor.

Jag har jobbat i svensk industri. Min politiska skolning fick jag i fackföreningsrörelsen. I ett helt yrkesliv har jag framhållit parternas unika roll på arbetsmarknaden. Jag har alltid bejakat europeiskt samarbete och sagt att EU är vad vi gör det till. Och idag kan jag säga till er: Snart kommer Europas ledare till Göteborg för att sätta ordning och reda på arbetsmarknaden ännu högre upp på EU:s dagordning. Det är ett bevis på att vi i Sverige kan spela en viktig roll för

att föra vår Europeiska union framåt. EU ska visa att goda arbetsvillkor, ökad jämlikhet och ökad jämställdhet är den väg som ger oss en tätposition i världen.

Utsläppen från en fabrik följer en vind eller en flod; inte en nationsgräns. Miljö- och klimatfrågorna är ett av de områden där EU:s mervärde är som mest tydligt. Sveriges målsättning är självklar: EU ska vara världsledande i det här arbetet. Här finns också fantastiska möjligheter till ekonomisk tillväxt, nya jobb och bättre levnadsvillkor.

Nu görs viktiga framsteg. EU förhandlar om bindande klimat- och energimål. Det är helt nödvändigt för att vi ska kunna bromsa den globala uppvärmningen. För att göra det måste vi minska våra utsläpp av växthusgaser. Vi ska öka andelen förnybar energi, och vi ska minska vår energiförbrukning. I tider när klimatfrågan behöver ledarskap snarare än trumpna miner så skickar EU en tydlig signal till omvärlden: Vi står bakom vårt åtagande under Parisavtalet. Vi tar ansvar för kommande generationer. Vi ska leda omställningen.

Men det finns en fråga som symboliserar EU-samarbetet ännu starkare än det gränslösa miljö- och klimatarbetet. Vi har haft fred i vårt land i över två hundra år. Vi tar ofta freden för given.

Men alla som har rest runt i Europa har sett en annan historia. Krigskyrkogårdarna i Normandie och på Flanderns fält. Auschwitz. Muren i Berlin. Guernica på museet i Madrid. EU är ett fredsprojekt, ett sätt att säkra att de krig och övergrepp som präglade så mycket av förra århundradet inte ska kunna ske igen.

Det finns inget viktigare för en regering än att garantera medborgarnas säkerhet. Nu har säkerhetsläget i vår del av världen försämrats. Vid sidan av rent militära hot måste Europas stater kunna bekämpa och bemästra terrorism, cyberhot, påverkansoperationer, våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet – för att ta några exempel.

Utmaningen är tuff. Ondskan räds inte att förvandla en lastbil till ett dödligt vapen på ett shoppingstråk fullt av människor. I Sverige stärker vi nu vår försvarsförmåga och vi har satt upp en nationell säkerhetsstrategi.

I det här nya omvärldsläget är EU viktigare än någonsin för Sveriges säkerhet.

Vi ska vara med och driva den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna framåt. Det betyder inte att vi vill se en försvarsunion. Men vår linje är tydlig: De europeiska länderna ska ta ett större samlat ansvar för Europas säkerhet. Vi ska förstärka det försvarspolitiska samarbetet inom EU på mellanstatlighetens grund, och vi ska fortsätta utveckla samarbetet mellan EU och Nato. Och när vi agerar gemensamt är EU en stark utrikespolitisk aktör som tar globalt ansvar, med en bred syn på säkerhet.

EU har fördömt Rysslands aggression mot Ukraina och illegala annektering av Krim. Vi är överens om att sanktionerna mot Ryssland ska ligga fast så länge skälen till att de infördes kvarstår. Stabila, välmående och demokratiska länder i vårt grannskap, ger ett tryggare Europa, och därmed ett tryggare Sverige.

En annan utmaning är migrationen. Det är en måttstock på vår förmåga att hantera svåra frågor. För två år sedan kom den värsta flyktingkrisen sedan andra världskriget att direkt beröra även oss i Europa. Varje vecka förliste överfulla båtar. Barn, kvinnor och män dog på havet. Under några veckor i september var tågstationer runt om i Sverige fyllda av människor

som kommit till vårt land, med bara kläderna på kroppen och i bästa fall en väska i handen.

Många fantastiska insatser gjordes av människor för att ta emot de nyanlända. Men situationen var inte hållbar – för någon. I dag är det färre som kommer hit. Men fortfarande återstår mycket arbete innan vi får en hållbar och ansvarstagande migrationspolitik.

Internationellt har EU en viktig roll att spela. För lösningen är inte att alla ska ta sig till Europa. Tillsammans med FN arbetar vi med fattigdomsbekämpning, konfliktlösning och utveckling i flyktingarnas hemländer. Vi bekämpar människosmugglarna som har som affärsidé att bli rika på människors desperation. Europeiska båtar patrullerar nu Medelhavet och räddar människor i nöd. Här gör vi stora insatser. Och det får effekt. Det är en framgång att färre nu söker sig till Europa på farliga vägar.

Det här arbetet måste kombineras med att EU tar ett gemensamt ansvar för att ta emot de medmänniskor som tvingas fly. Och här har vi ännu inte nått ända fram. Vi har gjort vad som krävs nationellt för att få ordning och reda på flyktingmottagandet. Det har fungerat. Det ska vi hålla i. Sverige kommer inte kunna ha en asylpolitik som väsentligen skiljer sig från övriga EU, och vi måste få ett nytt asylsystem som bygger på att alla medlemsstater tar sitt ansvar.

Det driver vi stenhårt. Jag är beredd att kompromissa så vi kan enas om en lösning. Men om några medlemsstater vägrar så är jag beredd att gå till beslut utan enighet. De som inte tar sitt ansvar för flyktingmottagandet bör inte få tillgång till ekonomiskt stöd från EU på samma sätt som idag.

Och så länge som vi inte har fått ett fungerande system i EU, och så länge som inte ordningen och tryggheten kan garanteras, så kommer nog inte gränskontrollerna att försvinna i Europa. Det får en del negativa konsekvenser för den fria rörligheten inom EU under en tid, men det tycks tills vidare vara ett nödvändigt ont. Signalen till andra länder ska vara tydlig. Alla måste ta sin del av det som är vårt gemensamma ansvar.

Det som förenar oss i Europas länder är mer än bara geografi, historia och ekonomiskt samarbete. I grunden ligger våra gemensamma värderingar, vårt sätt att leva. Frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna.

För länder som aspirerar på ett medlemskap i vår europeiska gemenskap, så är det de här värderingarna som gäller. Så har vi lagt grunden för demokratiseringen av länder som lämnat decennier av fascism eller kommunism bakom sig. Strävandet efter demokrati, och strävandet efter att få tillhöra den Europeiska unionen, har varit tätt förbundet. Men om vi med trovärdighet ska ställa krav på andra, så måste vi ta uti med problem också bland våra egna medlemsländer.

EU är inte ett samarbete där man kan välja och vraka bland de regler och skyldigheter som gäller. EU är inte en bankomat där man hämtar pengar utan förpliktelser. Alla länder i EU ska stå upp för de beslut som vi har fattat gemensamt. Alla länder har också en skyldighet att ta hand om sina egna medborgare.

Den fria rörligheten är inte till för att några länder ska kunna slippa ansvar för medborgare som diskrimineras eller saknar försörjning. Det är helt oacceptabelt att så många människor tvingas tigga runt om i Europa.

Jag finner det också djupt oroande att vi idag har några medlemsstater som inte längre förefaller dela våra grundläggande värderingar. Detta måste få konsekvenser. Vi behöver

hitta bättre sätt att säkerställa att alla respekterar demokratin, de mänskliga rättigheterna och följer rättstatens principer. Det ska kosta om man är med i en klubb och bryter mot klubbens gemensamma regler.

Det viktigaste för unionen är att lösa konkreta och aktuella frågor. Men låt mig säga några ord om formerna för vårt fortsatta Europasamarbete. Något som diskuteras är om alla länder ska gå i takt och vandra framåt som en enhet. Eller kan några länder gå före och fördjupa samarbetet?

Att vi i några frågor har olika samarbetsformer är inte så konstigt. Så är det redan idag; Schengen och eurosamarbetet är två exempel. Och så kommer det att vara även fortsättningsvis.

Men det finns en farhåga för att vi håller på att skapa olika slags medlemskap. Ett A- och ett B-lag, om man så vill. Denna farhåga skapar oro för splittring i EU. Det ska vi ta på allvar. Länder som väljer att stå utanför delar av samarbetet måste visa att de ändå är konstruktiva och engagerade. De som ingår i samarbeten som till exempel eurozonen måste visa omsorg om oss alla.

De senaste veckorna har vi även hört förslag om allt från en gemensam finansminister, till att slå ihop befattningarna mellan kommissionens ordförande Juncker och Europeiska rådets ordförande Tusk. Jag tycker det är olyckligt om vi nu fastnar i diskussioner om att ändra fördrag eller enskilda befattningar. Det är inte där EU:s problem ligger. Dessutom har vi redan världens bästa finansminister: Magdalena Andersson från Uppsala. Vi behöver ingen annan.

Diskussionerna om vårt framtida EU blir än mer relevanta, när en av EU:s medlemsstater nu väljer att lämna unionen. Goda relationer till Storbritannien är en viktig del av ett starkt framtida EU. Ett ordnat utträde skapar möjligheter till en nära relation också efter skilsmässan. Då blir det viktigt för oss att vi etablerar en stark handelsrelation, goda villkor för våra medborgare och fortsatt samarbete där det är möjligt, som inom utbildning, forskning och säkerhet. Det är därför angeläget att en i grunden negativ sak som Brexit blir så konstruktiv som möjligt. Storbritanniens utträde kommer förstås att innebära ett tapp ekonomiskt för EU. Det ska få konsekvenser när vi reviderar EU:s budget. EU måste rätta munnen efter matsäcken. Men för svensk del behöver vi också fundera mer på hur vi kan hjälpa till att axla den roll som britterna har spelat. Britterna och vi har ju ofta drivit på åt samma håll. Stått sida vid sida i förhandlingar. Nu får vi fortsätta bygga allianser och dra hårdare själva, när vi mister deras insatser.

Men det finns inget ont som inte för något gott med sig. Sammanhållningen i EU har blivit bättre. Kanske har vikten av europeiskt samarbete blivit mer uppenbar igen. Nu ökar stödet för EU både i Sverige och i resten av Europa. Vi svenskar ska vara stolta över vad vi utträttar i den Europeiska unionen. Efter de sex största medlemsländerna, så är det Sverige och grundarlandet Nederländerna som sägs ha störst inflytande i EU. Det arbete som vi gör för vårt Europa kan bara växa i styrka om förankringen på hemmaplan, i Sverige, förblir stark. Regeringens målsättning är också att stärka delaktigheten, kunskapen och engagemanget kring EU-frågor i vårt land. Genom initiativet "EU-handslaget" så har en mängd olika aktörer – från kommuner till arbetsmarknadens parter och elevorganisationer – tagit i hand på att de ska arbeta för att stärka delaktigheten bland medborgarna. Jag hoppas även på ett fortsatt konstruktivt samarbete kring EU-frågorna mellan riksdagens partier.

Vi har ett gemensamt ansvar för vårt Europa. Det gäller även er. Framtiden är ju ni, alla studenter som är i början av er resa genom livet. Jag hoppas att många av er kommer att studera i ett annat europeiskt land, om ni inte redan har gjort det. Jag hoppas att ni får europeiska vänner och upptäcker hur lika våra drömmar och vardagsfunderingar är.

Jag hoppas att flera av er kommer att söka jobb inom EU:s olika institutioner, för det handlar om viktiga arbetsplatser där vi behöver ännu fler duktiga svenskar. Jag hoppas ni lär er fler europeiska språk, inte bara engelska. Och jag hoppas att just ni kommer att fundera över det Europa som ni vill se, och att ni hittar sammanhang där ni kan förverkliga era idéer.

Nu står vi vid ett vägskäl. Antingen klarar vår kontinent den globala konkurrensen genom att vi håller ihop och fokuserar på de utmaningar som vi har framför oss. Eller så kommer vår framtid att präglas av slitningar där alla slutar som förlorare, där vi halkar efter länderna i andra världsdelar.

Den väg som vi måste välja blir uppenbar om vi tänker tillbaka på orden från Helmut Kohls minnesceremoni: Europasamarbetet är något som är större än vi själva, våra mandatperioder och våra flyktiga karriärer.

Med ett framgångsrikt Europa ökar förutsättningarna för ett framgångsrikt Sverige. Jag är övertygad om att vi har många utmaningar som bara kan lösas gemensamt. Därför kommer jag och min regering att fortsätta arbeta för ett bättre och starkare EU. Ett EU närmare medborgarna, som prioriterar de stora, viktiga frågorna där EU har ett tydligt mervärde.

Utmaningen ligger i ögonblicket. Tidpunkten är alltid nu. Tillsammans – och bara tillsammans – kan vi bygga ett bättre Europa. Det är vårt gemensamma ansvar.

Tack för att ni har lyssnat.

Publicerad på regeringens hemsida 26 oktober 2017 · Uppdaterad 26 oktober 2017